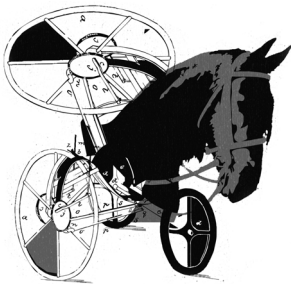

IFJ. B. AMBRÓZY LAJOS

A PESTI LOVAREGYLETI VÁLASZTMÁNY ÖTÖS BIZOTTMÁNYÁHOZ

terjesztett jelentés az 1867. Angliában vett
tenyészanyagról s az ottani telivértenyésztés
és piac körül tett észleletekről

Bérczy Károly (1821–1867) neve leginkább Anyegin-fordításával vált ismertté, de az ő nevéhez fűződik az első magyar nyelvű sportlap, a Lapok a lovászat és vadászat köréből megindítása is 1857-ben. A lap 1858-tól 1918-ig Vadász- és Verseny Lap címmel jelent meg. Rendszeresen közölt hazai és külföldi vadászbeszámolókat, tájékoztatót a sportélet eseményeiről, köztük kiemelten a lovas versenyekről, hírt adott a lótenyésztéssel kapcsolatos tudnivalókról (egyesületi élet, vásárok, fedezések stb.).

Az alább olvasható írás, amelyből részleteket közlünk, a lap 1867. október 20-i számában jelent meg. Báró Ambrózy Lajos beszámolója lovak vásárlása céljával tett angliai körútjáról nemcsak tényszerű adatainál fogva érdekes, hanem azért is, mert rávilágít arra, hogy jó megfigyelőként a megbízott azt is érzékeli, hogyan befolyásolja a fajlovak tulajdonságainak alakulását a minél nagyobb versenyteljesítmény elérésére törv tenyésztés.

(H. A.)

...a legdúsabb jutalom
azon versenyekhez van
kapcsolva, melyekben
ügyes indulás, tehát jó
lovar, de nem a jó ló
dönt...

■ Midőn a tisztelt bizottmány a fő feladatát képező telivér tenyészanyag-bevásárlást jelen évben saját tagjai egyikére bízta: ha nem csalódom, nemcsak a vevés technikai műtéte – mellyel az enyéimnél gyakorlottabb kezek között biztosabb sikert lesz vala ígérendő –, hanem azon eszme is lebeghetett előtte, hogy a köréből kiindulól, tehát irányát, feladatát ismerő s ezzel azonosult megbízottnak e nézletpontokból teendett észleletei tájékozással fognak szolgálhatni Angliának mai tenyészeti és piaci viszonyai felől, s így talán hasznavehető anyaggal is, jövődöbeli elhatározásai körül. [...]

Igaz, hogy szabatos utasításom csak abból állott: vegyek – ha véletlenül akad – olcsó áron egy céljainknak megfelelő mént, és mindenestre 12 minél jobb kancát. De ettől is – bármi egyszerűnek látszik – oly messze kellett eltérnem, mént nem kaptam, s csak utólag és változott árviszonyok között veheténk s a vett kancák érdeme vajmi viszonylagos: – hogy a szükséges felvilágosítások és azmit eljárásom igazolására előhozni tartozom, önkénytelenül, szélesebben felfogott kötelmeim lerovásához is járulnak. [...]

Útra keltem tehát, hosszú fáradtságos útra, mert Anglia aminő nagy, nincs oly elefejtett zuga, melyben tenyésztő vagy idomár sátorát fel nem ütötte volna. És sokat utaztam, ha nem csalódom, csak vaspályán 3700 mértföldön túl; de nem sokáig valék még úton, s vérmes reményeim máris lohadni kezdenek. És minél tovább vittek a mozdony szárnyai, minél több nemes állaton futottak el szemeim, annál erősebb gyökeret vert bennem azon lankasztó meggyőződés, hogy azon kincs, melyért sóvárgok, nincs, nem létezik, – vagy ha imitt-amott fel is tűnedezik egy-egy példánya, ez sajátunkká nem válhatik.

Merésznék fog látszani ez állítás: legyen szabad rövid adatokkal támogatnom. – És itt helyén a kérés, ne méltóztassanak hinni, hogy netalán bennem rejlő viszketeg készlet ecsetem feketébe mártani; higgyék el, Uraim! Nekem fájhatott leginkább, ha hosszas utak célpontján, nagynevű gyephős bemutatásakor az irgalmatlan rajzónnak ismét egy rég kedvelt néven kellene keresztülvonulnia, és – ismét és ismét addig – míg végül a gazdagon felszerelt névsorból alig maradt pár árva név.

Nem szólhatok ugyan a mének összességéről, mert egy jó negyedét nem láttam, de ennek vajmi csekély részét képezik olyanok, melyek semmi áron el nem adók, míg fő része olyanokból áll, melyeknek cardinalis fogyatkozásaik köztudomásúak.

De a nagy többségről, melyet láttam, bátran állíthatom, hogy 90 százaléka a mi követelményünknek, ti. jó, ép, hibátlan lovak tenyésztése céljának meg nem felelő; a fennmaradó 10 százalékból pedig a legjobb s nagyobb rész nem eladó. [...]

De ha a tisztelt bizottmány kész is hitelt adni példákkal is támogatott azon állításomnak, hogy alig van s még nehezebben szerezhető meg az igényeinknek megfelelő mén; méltán fogja kérdezni ennek okait, annál inkább, minthogy köztudomású, hogy 30-40 évvel ezelőtt a számilag sokkal kevésbé elterjedt telivértenyészet busasan látta el a szárazföld szükségletét. Megkísérlek erre is felelni, nem kimerítőleg ugyan, de legalább pár vonással jelezve az e részt észlelteket, melyek, ha nem csalódom, igen sokat megmagyaráznak.

Kétségtelen, hogy nem a pusztá véletlennek, hanem huzamos törekvésnek és az angolban sajátos szívósságnak köszönjük a lófaj azon remekét, melyet telivérnek nevezünk.

Kérdésesebb az, valljon tisztán fajnemesítési öntudatos célok lebegtek-e azok előtt, kik az úgynevezett királyi kancákat elsőb kereszteztették a Darley, Godolphin s a kelet egyéb gyöngyeivel.

De ez másodrendű kérdésnek látszik, konstatálva lévén a tény, hogy lettek legyen az indokok bármelyek, a lónak oly tökélye lett elérve, minőt odáig sem véletlen, sem tudomány fel nem mutathatott.

Nem is foglalkoznám e kérdéssel, ha ma is azon a tökélypontra találok vala, és ezt még a holnapra is biztosítottnak hinném.

De midőn ellenkezőleg úgy találok, hogy a belérték a terjedő számaránnyal mindinkább, sőt fenyegetőleg apad, és ezen feltűnő jelenség okairól van szó, igenis szükséges visszatérni az eredeti kútfőkhöz, felkutatni az ott működött tényezőket, hogy alaposan ítélhessek.

Itt találok az angolokat jellemző hajlamot tiszta fajok iránt; itt a velük született szívósságot és erélyt; a vadászat iránti szenvedélyt mint buzdító ösztönt jó lovak te-

nyésztésére; és végre a szinte ódon időkből ismeretes játék- és fogadási szenvedélyt, mely ugyanaz maradt, csak a tárgyát változtatta, midőn a kakasviadalokat lóversenyekkel helyettesítette.

Ezen különmemű érdekek összhangzó működése teremté elő a telivért; és fejleszté és tökéletesíté is addig, ameddig a csodás összhangzat megmaradt.

De ez megbomlott; az egyik, s épp ez a tényező, melynek csak incidentalis befolyása volt a sikerben, az idők folyamában százszorosan fokozván hatályát, a többiek üdvös ellenhatása nem tarthatá fenn többé a súlyegyent, s előállott azon ferde irányzat, melyet fenn jelzék, melyben az ésszerű tenyésztés életjeleit majdnem tökéletesen nélkülözzük, de még a jó sport létfeltételeit is fenyegetve látjuk.

Mai nap Angliában a fogadási mánia, a „betting furor” kizárólag uralja a versenyviszonyokat, annyira, hogy a tenyésztési és sportérdekek valódi rabszolgaságra jutottak. „Bálványozni az új Istenséget” a jelszó, és elvész, ki ellene küzd. Naponként 10-12 kockavetést követel az, hogy százezrek fölötti aggodalom és remény annyiszor vilanyozza fel a blasirt kedélyeket.

Ez fizikailag is csak rövid versenyekkel érhető el, és busásan tanúskodnak a meetingek programjai meg a heti sportlapok, mily általánossá lett már ezen irányzat. Sohasem feledem a stamfordi, goodwoodi és lewesi pályákon szerzett azon majdnem undorító benyomást, melyet az egymást követő „Seeling Stakes”, „Scurry Handicap”, „Nursery és Consolations Scramble” szóval végtelen s alig egyszer napjában megszakasztott sora az $\frac{1}{2}$ és $\frac{3}{4}$ mértföldes versenyeknek bennem előidézett.

Legkevesebb nyoma ott a versenyek céljának, hogy kipróbálják a lovat; semmi biztosság, de tán még szándék sem, hogy a legjobb ló győzzön; sőt, ha meggondoljuk, hogy a leglázásabb betting, tehát a legdúsabb jutalom azon versenyekhez van kapcsolva, melyekben ügyes indulás, tehát jó lovar, de nem a jó ló dönt, melyekben a közönség legbiztosabb martaléka titkos célzatoknak, melyek egy becsületesen kiküzdött hosszú versenyben okvetlenül napvilágra kerülnének: ha ezeket látjuk, és nyíltan ismételve és rosszállva halljuk a jó sportsmenek gyűrűlő soraiból, akaratlanul is azon aggály fogja el keblünket, hogy itt a kiakasztott cég elveszté jelentőségét, sőt, hogy a nemes versenyüggyel együtt más is satnyul, hanyatlík.

Tényleg odáig fejlődött a manoeuvre uralma, hogy már nem akörül forog a nagy és egész nyilvánossággal vitatott kérdés, hogy melyik ló képes – hanem akörül, melyik van szánva a győzelemre; odáig a fogalomzavar a becsületesség határai felett, hogy például nagyobb megvetés éri azt, ki lova jelességét ügyetlen becsületességgel – ti. nagy nyereség nélkül – elárulja, mint azt, ki ügyes szemfényvesztéssel a közönséget talpig kizsákmányolja.

A gyepegy ilyes fejlődése lehetetlen hogy baljóslatú ne legyen mind saját jövője, mind a vele benső összefüggésben álló tenyésztési érdekek irányában.

Elkedvetleníti a jókat, kik látván, hogy azt leküzdeni nem, de sőt az árnak ellenszegülni is csak roppant áldozatokkal lehet, mindinkább visszahúzódnak. Ezáltal a gyepe hitele szenved. De szenved a tenyésztési érdek is, mert a régi firmákkal elnémulnak a hosszabb versenyek, nagyobb terhek s a jó ló díjazására célzó mindannyi rendszabályok szószólói; kidőlnek azon antique turfiták, kik a versenydíjakban az ésszerű, rendszeres tenyésztés jutalmát keresték.

De minden egyebet felülmúl káros hatásában a versenyek divatozó rövidsége, melyet méltán a versenyügy és tenyésztés métélyének nevezhetünk.

Megismerjük befolyását a versenyélet minden mozzanatában, a telivérlő életében csikó korától agg koráig. Sebesség lévén az egyedüli követelmény, ennek kierőszakolására van csupán irányozva az idomítás; de mennyi jó anyag vész el, mely a túlhajtott erőfeszítést ki nem állja, mennyi lesz a rükkölés áldozatává, és mennyi mustrál-

tatik ki mint haszonvehetetlen, mely különben a telivés díszére vált volna, például Dulcibella, Vigour, Arrogante.

Sebesség lévén a győzelem egyedüli tényezője, $\frac{1}{2}$ és $\frac{3}{4}$ mértföldes versenyekben a ló legnemesb tulajdonai, a szívósság és a fáradt állapotban való hosszas küzdelem tanúsuló oroszlánszív napfényre nem kerülnek.

Ily tehetségeikben csak egyoldalúlag – tehát ki nem próbált, véralkatukban (temper) a rövid versenyek százszoros „False Startjaiban” nem ritkán megtört, nagyrészt rükkölő állatok képezik a piacot, melyre a tenyésztő utalva van.

Ez azonban korántsem panaszkodik, kevés kivétellel legkisebb gondját képezvén a tenyésztés maradandó érdekei, önnön közvetlen érdekei pedig a divatnak hízelgést parancsolván. Sőt inkább csakis arra törekszik, hogy a lehető legsebesebb mént – eltekintve minden egyéb fogyatkozástól – megszerezhesse, minden a vér- és alkatviszonyokból származó és régentebb törvényként tisztelt tekintetek megvetésével a legsebesebb vérű kancákkal párosítsa, és az innen előállandó csikót a természetes fejlődés mesterséges túlfeszítésével minél korábban idomításra kész állapotban piacra hozhassa.

Az ilyen, ma már majdnem általános eljárás józan tenyésztési elvekkel meg nem fér.

De a jó versenysport érdekeit sem szolgálja, mert a hibás, impókos, őztetemű vagy két roppant sebes, de rossz alkatú szülőnek rendesen még rosszabb ivadéka egy darabon elfuthat ugyan, kivált ha ismételt rossz futással a teherszabó szeméibe homokot szórt, de nem állja ki azon szigorú vizsgákat, melyek hajdan a Mastershiphoz megkívántattak, s melyekért lelkesült az igaz versenybarátok serege. Meredek dombok, $2\frac{1}{2}$ -4 mértföldnyi távolság nehéz teher alatt ismeretlenek azon vitétség előtt, mely babérjait csak a „Tattersall bettingroom” küzdőfövényén egy „settling hétfőn” aratja.

Ezen röviden vázoltak, melyekkel újat alig mondtam, elégségesek azon állítás igazolására, hogy ma nagy öncsalódás volna Angliának öntudatos telivértenyésztése vagy csak önálló versenyügye dicsőségéről szólni. Ott a „betting book” uralkodik majdnem kizárólag, s ha ennek a telivérfaj megteremtésében lehetett is érdeme, még bizonyosabban illetendi a bekövetkező veszélyért való felelősség.

Ilyen körülmények között nem csodálkozhatunk, ha maholnap a tökéletes alkatú és ép mén ritkább lesz a fehér hollónál, és ha mégis előfordul, majdnem megfizethetetlen. [...]

